

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

Působení salesiánské výchovy na utváření postojů a
hodnotové orientace současné mládeže

Bakalářská práce

Autor: Zdeňka Charvátová
Vedoucí práce: doc. Dr. Rudolf Smahel, Th.D.

Olomouc 2016

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Dr. Rudolfu Smahelovi, Th.D. za odborné vedení bakalářské práce, stálou podporu i poskytování cenných připomínek a rad. Dále děkuji všem, kteří mi ochotně poskytli rozhovory potřebné pro výzkum.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Olomouci dne:

.....

podpis

Anotace

Bakalářská práce pojednává o salesiánské výchově a hodnotách, které tato výchova v mládeži formuje. Teoretická část práce představuje osobnost svatého Jana Boska, jeho život, práci a především výchovné metody. Na úvodní část navazuje rozbor hodnot člověka, jejich charakteristika a analýza činitelů ovlivňujících utváření hodnotové orientace člověka. Praktická část práce obsahuje kvalitativní výzkum, který si klade za cíl zjistit, jakým způsobem jsou ovlivňovány hodnoty a postoje mladého člověka při pravidelném kontaktu se salesiánskou spiritualitou na příkladu výchovného prostředí Klubu Salesiánského hnutí mládeže Prostějov. V tomto výzkumu je metodou polostrukturovaného rozhovoru dotazováno pět mladých lidí z Prostějova a okolí – členů Klubu Salesiánského hnutí mládeže Prostějov.

Klíčová slova: Preventivní systém; Jan Bosko; Hodnoty; Klub Salesiánského hnutí mládeže; Salesiánská výchova.

Obsah

Úvod	7
1 Historie, život a dílo sv. Jana Boska	9
1.1 Stručný historický kontext	9
1.2 Život sv. Jana Boska	10
1.3 Dílo Jana Boska a jeho šíření	13
2 Pedagogické zásady Jana Boska	17
2.1 Preventivní systém	17
2.1.1 Prostředky preventivního systému	18
2.1.2 Nosné pilíře preventivního systému	18
2.2 Salesiánská výchova	19
2.2.1 Vychovatel a jeho role	19
2.2.2 Animace	20
2.2.3 Animátor	20
2.2.4 Výchovné prostředí	21
2.2.5 Salesiánské hnutí mládeže	21
3 Postoje a hodnoty	23
3.1 Vymezení pojmů	23
3.1.1 Postoje	23
3.1.2 Hodnoty	24
3.1.3 Koncepty hodnot	25
3.2 Aspekty ovlivňující postoje a hodnotovou orientaci jedince	26
3.2.1 Rodinné prostředí a vliv dospělých	26
3.2.2 Vliv vrstevníků	27
3.2.3 Ovlivnění školou a učiteli	27

3.2.4	Trávení volného času.....	27
3.2.5	Vliv masmédií a internetu.....	28
4	Praktická část	29
4.1	Metoda a typ výzkumu	29
4.2	Sběr dat, použitá metodologie a cíl výzkumu	30
4.3	Vlastní šetření a interpretace výsledků.....	31
4.3.1	Charakteristika Klubu Salesiánského hnutí mládeže Prostějov	31
4.3.2	Charakteristika účastníků výzkumu.....	31
4.3.3	Letní tábory a seznámení se salesiánským prostředím	32
4.3.4	Důležitost vzoru v období dospívání.....	33
4.3.5	Role vrstevnické skupiny.....	34
4.3.6	Motivace stát se animátorem	34
4.3.7	Smysl a plody práce.....	35
4.3.8	Vliv formačních setkání na osobnost.....	35
4.3.9	Hodnoty a jejich předávání.....	35
4.4	Závěr výzkumné části.....	38
	Závěr práce	40
	Použitá literatura.....	41

Úvod

Svatý Jan Bosko se narodil již před dvěma sty lety, ale přesto patří mezi významné osobnosti výchovy a jeho výchovné principy a práci následuje mnoho lidí po celém světě. Jan Bosko, chudý italský kněz, který však byl vždy příkladem štědrosti, nikdy nešetřil láskou, shovívavostí a dobrotou ke „svým chlapcům“. Inspiroval a stále inspiruje spoustu lidí, kteří neváhají obětovat své pohodlí, aby mohli svůj život věnovat těm, kteří je potřebují. Mezi osoby následující svatého Jana Boska řadíme v první řadě kněze – Salesiány Dona Boska, dále pak Dcery Panny Marie Pomocnice křesťanů neboli salesiánky, Salesiány spolupracovníky, Volontarie Dona Boska, Volontéři s Donem Boskem, dále pak členy Klubů Salesiánského hnutí mládeže a také všechny ty, kteří se nechali Janem Boskem inspirovat.

Salesiáni v současné době působí v mnoha oblastech. Nabízejí pomoc náboženskou, materiální, ale také pedagogickou a sociální. Zakládají střediska mládeže, provozují víkendové a prázdninové akce pro děti a mládež, působí na školách, internátech, ve farnostech a pracují pro mládež na okraji společnosti. Jejich práce stojí na tzv. preventivním systému, jehož cílem je mimo jiné předcházet nežádoucím sociálně patologickým jevům.

V dnešní době se většinou nesetkáváme v tak velké míře s chudou a opuštěnou mládeží, jako tomu bylo v době sv. Jana Boska. Současná mládež je ovšem chudá duchovně a zjišťujeme, že materiální zajištění neznamená vše. Na mládež působí mnoho aspektů a vybrat si z nepřeberného množství podnětů není jednoduché. To, v jakém prostředí se lidé pohybují, formuje jejich osobnost, což se u mládeže projevuje ještě zřetelněji. Prostředí, lidé, názory, média, vše s čím se mladí lidé setkávají, má vliv na utváření jejich postojů a hodnotové orientace. Z tohoto tvrzení vychází i cíl práce. Hlavní otázkou a cílem výzkumu je zjistit, jakým způsobem jsou ovlivňovány hodnoty a postoje mladého člověka při pravidelném kontaktu se salesiánskou spiritualitou na příkladu výchovného prostředí Klubu Salesiánského hnutí mládeže Prostějov.

V teoretické části práce je nejprve nastíněn historický kontext vývoje Itálie v době sv. Jana Boska, další část se pak věnuje osobnosti sv. Jana Boska, jeho životu, práci a dílu. Nalezneme zde také informace o Salesiánském hnutí mládeže, které vzniklo v České republice v roce 1991 a je postaveno právě na základech pedagogiky sv. Jana

Boska. Poslední oddíl teoretické části pojednává o postojích, hodnotách, jejich koncepcích a o aspektech, které mají na utváření hodnot a postojů vliv.

Praktická část práce se věnuje kvalitativnímu výzkumu, který se zaměřuje na salesiánskou výchovu a její působení na utváření postojů a hodnotové orientace současné mládeže. Výzkumu se účastnilo pět mladých lidí, kteří působí jako animátoři v Klubu Salesiánského hnutí mládeže v Prostějově. S těmito lidmi byly prováděny polostrukturované rozhovory a posléze byly analyzovány. Praktická část práce je zakončena závěrem a diskuzí nad získanými poznatky.

1 Historie, život a dílo sv. Jana Boska

Pro pochopení díla sv. Jana Boska je v této kapitole nejprve nastíněn vývoj italské společnosti v období 18. a 19. století – tedy období událostí, které mohly ovlivnit život sv. Jana Boska. Dále pak je zde uveden jeho životopis a dílo.

1.1 Stručný historický kontext

V roce 1796 se začal politicky a vojensky angažovat Napoleon Bonaparte. V tomto roce se stal Napoleon velitelem francouzské armády bojující na italské frontě, kde byla už od roku 1792 vedena válka proti rakousko – piemontské koalici. Po vítězné bitvě roku 1796 bylo Francouzi okupované také Vévodství milánské a další oblasti. Po mnoha bitvách vznikla v roce 1802 Italská republika, která se stala o dva roky později Italským královstvím, v jehož čele stál Napoleon. Toto království existovalo do roku 1814, kdy Napoleon abdikoval.

Po Napoleonově pádu zasedl Vídeňský kongres, na kterém byla Itálie rozdělena na několik částí – Království lombardsko – benátské, Toskánsko, Modena, Parma, Sardinské království, Papežský stát a Království obojí Sicílie. Došlo tedy k návratu do přednapoleonské doby a opětovnému nastolení absolutismu.

Jako reakce na tyto události začala vznikat různá národní hnutí a tajné organizace, což mělo za následek nepokoje a povstání. První vlna povstání proběhla v letech 1820 - 1821 v Neapoli a Piemontu. Ve 30. letech 19. stol. se začala více do popředí dostávat myšlenka italské národní jednoty. Představy o budoucím uspořádání se ale lišily. Na základě rozdílných názorů se vlastenecké hnutí ve 40. letech rozdělilo na dva směry. Prvním byli demokraté usilující o jednotnou republiku, druhým byli liberálové s myšlenkou vytvoření jednotné konstituční monarchie.

Významným byl rovněž revoluční rok 1848, ve kterém byla v jednotlivých částech Itálie vydána Ústava. Vznikla také např. v Benátkách Republika sv. Marka a byla vyhlášena Republika v Římě, odkud musel papež Pius IX. uprchnout. Roku 1859 propukla druhá válka za nezávislost Itálie, která byla již úspěšná a dovedla Itálii ke sjednocení. Rakušané byli roku 1859 poraženi u Magenty a Solferina a museli přenechat Lombardii ve prospěch Sardinského království. Benátsko prozatím zůstalo Rakousku. V roce 1860 byla po Sicílii dobytá také jižní Itálie. V čele sjednoceného

Italského království, vyhlášeného v roce 1861, stál král Viktor Emanuel II. Do tohoto království však zatím nepatřil Řím ani Benátsko.

V roce 1866 proběhla tzv. třetí válka za sjednocení Itálie, která skončila podepsáním mírové dohody ve Vídni, na jejímž základě se Rakousko vzdalo Benátska. Nedořešená zůstala otázka jižního Tyrolska a Říma. V roce 1870 vstoupila do Říma italská armáda a v roce 1871 byl Řím prohlášen za hlavní město Itálie. Tímto vzniklo napětí mezi Svatým stolcem a Italským královstvím, které trvalo až do roku 1929, kdy byly uzavřeny tzv. Lateránské dohody.¹

1.2 Život sv. Jana Boska

Jan Bosko se narodil v Becchi 16. srpna 1815. Jeho otec František Bosko a matka Markéta, rozená Occhionová, se živili jako rolníci. Na živobytí si vydělávali poctivou prací na poli. Spolu s nimi žila ještě v domácnosti sedmdesátiletá babička - otcova matka. Do rodiny patřily tři děti. Nejstarší syn se jmenoval Antonín. Pocházel z prvního otcova manželství. Druhým dítětem byl Josef a nejmladší syn se jmenoval Jan.² Protože výdělek z pole nestačil na uživení celé rodiny, chodil František Bosko jako nádeník pomáhat k sousedům. To se mu stalo jednoho dne osudným. Celý zpocený vešel u sousedů do sklepa a náhlé nachlazení se změnilo v zápal plic. Zemřel v pátek, 11. května 1817, kdy jeho nejmladší syn Jan neměl ještě ani dva roky.³

Matka Markéta se v pouhých 29 letech stala vdovou a musela se postarat o tři děti a starou nemohoucí tchýni. Zastávala práci na poli, vinici i v domácnosti. Nikdy ovšem nezapomněla, že je především matkou svých synů. Dokázala být pevná a neústupná, ale i vlídná a laskavá. Dokázala tak alespoň částečně nahradit chybějícího otce. Její slovo vždy platilo a chlapci ho respektovali. Tato přísná a shovívavá láska matky Markéty ovlivnila osobnost Jana Boska. Důležitou hodnotou, kterou mu matka ukázala, byla pracovitost. Od malička se podílel na chodu chudé domácnosti a pomáhal, kde jen mohl. Při vzpomínání pak Jan Bosko uvádí, že chodíval spát s pocitem zadostiučinění, protože přispěl svou prací k překonávání obtíží rodiny. Těmito hodnotám – smyslu pro

¹ Srov. ŠEBELOVÁ, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie* [online]. 2014. s. 93-101. [10-08-2015]. Dostupné z:

<https://digilib.phil.muni.cz/xmlui/data/handle/11222.digilib/131727/monography.pdf>

² Srov. BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Praha: Portál, 2007. s. 14.

³ Srov. DOKOUPIL, Antonín. *Světec Don Bosko*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. s. 19.

zodpovědnost, lidskou důstojnost a smyslu pro společenství - učil také později Don Bosko své chlapce v oratoři.

Velkou roli hrál v rodině Boskových Bůh. Matka učila své syny každodenní modlitbě, upozorňovala je na krásy přírody i na to, že Bůh vidí jejich počínání. Učila je děkovat za úrodu a přijmout Boží vůli, když bouře úrodu zničila. Jakmile někdo v sousedství onemocněl, chodilo se pro matku Markétu, která byla vždy ochotná pomoci a chlapcům vysvětlovala, že je neustále třeba konat skutky lásky. V dnešní době bychom mohli říci, že se jedná o hodnoty, jako jsou velkorysost, altruismus a starost o bližní. Nikdy také nezapomněla dát žebrákovi něco k jídlu nebo jinak pomoci svým bližním.⁴

Ve výchově vždy matka Markéta používala dialog. Bavila se s chlapci o jejich názorech, a když měli hoši rozumné argumenty, nechala je udělat tak, jak si přáli. S výchovným stylem, že vychovatel má vždy pravdu, se neztotožňovala. Výchovu založenou na těchto základech přenesl Don Bosko i do oratoře (Oratoř původně znamenala místo, kde se modlí. Don Bosko sledoval v oratoři dva cíle – nabízel náboženskou výchovu a smysluplné využití volného času.⁵). V rodině se také Jan Bosko naučil trávit večery v rodinném společenství. Byly to pro něj chvíle pohody, klidu a bezpečí. Později je pro Dona Boska i pro salesiány jednou z nejzákladnějších hodnot život v rodinném společenství (žít spolu). V oratoři také trávili společné večery a Don Bosko říkával, že je to pro něj nejlepší představa trávení večera.⁶

Když bylo Janu Boskovi devět let, měl sen. Na prostorném dvoře bylo mnoho chlapců. Někteří se smáli a hráli si, jiní kleli a nadávali. Jan se do toho vložil a snažil se chlapce umravňovat a uklidňovat, použil také pěsti. Zničehonic stál před ním nádherně oděný muž. Tvář zářila, že nebylo možno se do ní podívat. Zavolal si Jana a řekl mu: „*Ne bitím, nýbrž laskavostí a přívětivostí získáš tyto své přátele. Pouč je hned o ošklivosti hříchu a o kráse ctnosti*“⁷. Jan měl pochybnosti, jak by to asi mohl zvládnout, ale muž mu slíbil učitelku. Jak to dořekl, objevila se vedle něj krásná paní. Tato paní ukázala Janovi na chlapce. Místo nich tam byla různá zvířata - kocouři, psi, kůzlata, medvědi a další zvířata. Janovi řekla, že zde je jeho místo a zde má pracovat. V tu chvíli se zvířata

⁴ Srov. BOSCO, Teresio a NANNI, Carlo. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 13 -16.

⁵ Srov. OPATRŇÁ, Kateřina. *Sociálně pedagogická práce v salesiánských střediscích mládeže*. Olomouc, 2011. s. 38.

⁶ Srov. Tamtéž, s. 18 -20.

⁷ DOKOUPIL, Antonín. *Světce Don Bosko*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. s. 27.

změnila v beránky, kteří radostně poskakovali kolem nich. Jan ničemu nerozuměl, začal plakat a žádal o vysvětlení. Paní mu na to odpověděla, že v pravý čas vše pochopí. Ráno sen vypravoval rodině, bratři se mu smáli a vykládali sen tak, že z něj bude pasáček. Matka přemýšlela, zda se Jan nemá stát knězem. Babička to uzavřela slovy, že snům se nemá věřit a Jan Bosko byl stejného názoru. Později měl Jan Bosko ještě další „prorocké“ sny.⁸

V devíti letech (roku 1824) začal Jan navštěvovat školu. Protože byl nejstarší bratr Antonín proti, směl tam docházet pouze od svátku Všech svatých do slavnosti Zvěstování Panny Marie. Byl velmi pilným a svědomitým žákem a velmi rychle se naučil číst a psát. Na neděle připravoval akrobatické a kouzelnické kousky a dělal představení. Při těchto představeních lidem opakoval nedělení kázání, které si díky své výborné paměti dobře zapamatoval. Bratr Antonín byl čím dál více rozhněvaný, když viděl Jana s knihou. Když matka Markéta viděla, že se situace zhoršuje, rozhodla, že její třináctiletý syn Jan musí jít z domu a hledat si službu.

Do služby byl nakonec přijat v Monkukku u Mogliú. Zde pobýval ve službě téměř dva roky. Po celou dobu myslel na to, že by se rád stal knězem. Na doporučení strýce se vrátil domů a spolu s ním a matkou šli hledat možnosti, kde by mohl Jan studovat. Přijal ho Don Calloso a připravoval ho na studia. Bohužel to netrvalo dlouho a v listopadu roku 1830 Don Calloso zemřel. Proto musel pokračovat ve studiu ve škole v Castelnovo. Během tamějšího pobytu se naučil krejčovně a kovářství. Zde měl studia velmi těžká, protože jeho učitel jej považoval za „hlupáka“ a tvrdil, že z něj nic nemůže být. Další rok začal Jan studovat v Chieri.⁹

Zde navštěvoval gymnázium v letech 1831 – 1835. Díky své pili brzy vše dohnal a mohl přeskočit první ročník. Na základě výborných výsledků byl osvobozen od poplatků za studium. Získal zde mnoho přátel. Jedním z nich byl také Comollo. Byl to klidný, soustředěný a velmi zbožný mladý muž, od kterého se naučil lépe ovládat svou prudkou povahu. Jan Bosko byl přesvědčen, že se chce stát knězem, ovšem věděl také, že takovéto studium je finančně velmi náročné. Chtěl tedy odejít do františkánského řádu, aby studia nebyla tak drahá. Na doporučení přítele kováře se sešel s Donem Cafassem a na jeho radu vstoupil v roce 1835 do kněžského semináře v Chieri. V kněžském semináři trávili klerici obvykle sedm let. Jan Bosko nastudoval čtvrtý ročník přes prázdniny a proto

⁸ Srov. DOKOUPIL, Antonín. *Světec Don Bosko*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. s. 27 - 28.

⁹ Srov. Tamtéž. s. 34 - 45.

mu bylo umožněno po přezkoušení pokračovat do dalšího ročníku. Studia tedy ukončil o rok dříve. V semináři se již více věnoval četbě duchovní a náboženské literatury a zdokonalil se v řečtině. Dne 5. června 1841 byl Jan Bosko vysvěcen na kněze.¹⁰

1.3 Dílo Jana Boska a jeho šíření

Několik měsíců po primici zastával Jan Bosko funkci kaplana v rodné farnosti. Získal několik nabídek: působit jako vychovatel dětí v bohaté janovské rodině, anebo být kaplanem v Murialdu. Jan Bosko se šel poradit za svým přítelem Donem Cafassem. Ten mu doporučil, aby nepřijal ani jednu nabídku a odešel do Turína, kde měl nastoupit do Kněžského ústavu. Zde poznával, jak vypadá bída ve městě. Viděl mladé chlapce ve věznicích a na periferiích města bez příbuzné osoby a jakýchkoli prostředků. To ho upevnilo v jeho přesvědčení věnovat se chudé mládeži. Chtěl jim být blízký, mluvit a být s nimi. Ne jako většina kněží žijících v té době.

Dne 8. prosince 1841, na svátek Neuposkvrněného Početí Panny Marie, měl sloužit Don Bosko mši svatou. Neměl ovšem žádného ministranta. Do sakristie přišel chlapec a kostelník mu řekl, aby šel ministrovat. Chlapec na to odpověděl, že ministrovat neumí. To kostelníka rozčílilo, na chlapce vzal koště a vyhnal jej ven. Don Bosko se jej zastal a chtěl jej po kostelníkovi zavolat nazpět. S chlapcem vedl rozhovor o jeho rodině. Zjistil, že mu rodiče zemřeli a že nemá žádné vzdělání. A proto se s ním domluvil, že mu bude dávat hodiny katechismu, a že chlapec s sebou přivede i své kamarády.¹¹ Příští neděli bylo chlapců devět. Počet chlapců neustále pomalu rostl a netrvalo dlouho a bylo jich sto. V tak velkém počtu již nebylo možné scházet se v malém pokoji Dona Boska, bylo třeba najít větší prostory. Naštěstí představení kněžského ústavu byli rozumní mužové a tak svolili, aby Don Bosko s chlapci pobýval v neděli a ve svátky na dvoře ústavu. Zde se s chlapci scházel po celé tři roky jeho pobytu v kněžském ústavu.

Poté byl poslán jako duchovní správce do nového sirotčince, který nechala vybudovat markýza Barolová. Na přimluvu Dona Borela, dalšího duchovního správce sirotčince, mohli do tohoto ústavu pro dívky přicházet za Donem Boskem chlapci a směli si zde hrát. Bohužel to netrvalo příliš dlouho, protože za markýzou začaly přicházet

¹⁰ Srov. DOKOUPIL, Antonín. *Světec Don Bosko*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. s. 46 -71.

¹¹ Srov. BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Praha: Portál, 2007. s. 97 - 99.

řeholnice, že chlapci tropí velký rámus, ničí květiny a pohybují se až moc blízko dívčího ústavu. V této době bylo chlapců již 300. Vhodným místem pro nedělní setkávání se tedy zdála louka v blízkosti hřbitova sv. Petra v okovech. Tento prostor museli chlapci opustit již první neděli kvůli rozzlobené hospodyni starého hřbitovního kaplana. Podobně to dopadlo s místem u kostela sv. Martina. Don Bosko neměl prostor, kam by s chlapci chodíval, a tak pořádal výlety, jednou do kostela na Supergu, jindy zas na Monte de Capuccini. V činžáku pronajal tři pokoje a zde docházeli starší chlapci na kurzy anebo všichni v neděli na katechismus. Velký počet kluků, jejich dupání a bouchání, se nelíbil ostatním nájemníkům, a tak dostal Don Bosko z bytu výpověď.

Množství chlapců obklopující Dona Boska se začalo nelíbit turínským kněžím. Zlobili se, že chlapci chodí na mše svaté s Donem Boskem a ve vlastní farnosti se neukáží. Také turínský starosta se začal velkého zástupu hochů, poslouchajícího Dona Boska na slovo, obávat, a tak mu chtěl jeho činnost zakázat. Don Bosko se nezalekl a řekl, že práce s mládeží zanechá až tehdy, až mu to zakáže arcibiskup. Tak se ale nestalo. Starosta proto posílal tajné policisty, kteří Dona Boska hlídali.

Dalším pozemkem, kde se Don Bosko s chlapci scházel, byla louka bratří Filippových. I z tohoto prostoru setkávání bohužel dostal Don Bosko brzy výpověď a musel hledat místo nové. Když už to vypadalo, že příští neděli nebude mít kam s chlapci jít, přišel za Donem Boskem nějaký člověk. Tento člověk mu řekl, že ví o místu, kde může zřídit svou oratoř. Byla to Pinardiho kůlna. Don Bosko byl poněkud zklamaný, protože kůlna byla nízká a její celkový stav nebyl podle jeho představ. Muž přislíbil, že vše opraví tak, aby byl Don Bosko spokojen. O Velikonocích bylo vše hotové a chlapci sem mohli poprvé přijít. Část byla upravena na kapli zasvěcenou sv. Františku Saleskému a na zbylém prostranství před kaplí si chlapci hráli a dováděli. Počet chlapců se rozrostl na 600.

Vedení oratoře nebylo lehké, a proto Don Bosko zanechal práce u markýzy Barolové, aby se plně mohl věnovat chlapcům. Jeho zdraví bylo v této době hodně podlomené a v červenci roku 1846 dostal prudký zápal plic. Z vážné nemoci se Don Bosko uzdravil a po rekonvalescenci v rodné Becchi se do Turína vrátil i se svou matkou Markétou. V této době bydlel v prosté světnici v Pinardiho domě a měl zde pronajaté celkem čtyři místnosti. Ve volných místnostech učil chlapce čtení, psaní, počítání, hudbě či zeměpisu. Postupně pronajímal i další pokoje, až měl pronajatý téměř celý dům, který sloužil především jako škola.

Sám na celou výuku nestačil, vybíral proto ty nejšikovnější chlapce, kteří mu ve vyučování pomáhali. Mezi hochy založil také družinu sv. Aloise a družinu Neposkvrněného početí. Chlapci, patřící do těchto společenství, se zavazovali pomáhat ostatním, chodit ke svátostem, žít svědomitě křesťanský život a vyvarovat se hříchu. Počet kluků opět vzrostl a dům už pro ně nestačil, mnozí to také měli velmi daleko. Don Bosko se tedy rozhodl a založil dva nové útulky pro mládež. Jeden se nazýval Útulna sv. Aloise, který stál nedaleko nynějšího nádraží v Turíně a druhý Útulna sv. Anděla strážného v Borgodi Vanchiglia. Bylo to v letech 1847 –1849.¹² Tato doba byla pro celou Itálii velmi důležitým mezníkem, protože se lid snažil o vydobytí svobody a všude se mluvilo jen o válce. Z oratoří odešlo mnoho kluků, kteří šli dobrovolně na vojnu.

Jednoho dne večer přišel za Donem Boskem promoklý a špinavý chlapec. Don Bosko jej u sebe nechal bydlet. Postupně počet nocležníků přibýval. Don Bosko měl v hlavě neustále mnoho plánů. Např. kaple, kterou využívali, byla velmi malá, a tak chtěl postavit velký kostel. V roce 1851 byl posvěcen základní kámen pro kostel sv. Františka Saleského. Lidé stavbu kostela v této turínské čtvrti schvalovali, a proto posílali dary na výstavbu. Ani ne za rok byl kostel postaven a vysvěcen. Ještě téhož roku se Don Bosko rozhodl postavit dům, ve kterém by mohl ubytovávat chlapce bez domova. Dům vybudovaný v tomto roce tak ve spěchu ovšem nevydržel a kvůli nepřízni počasí se zřítil. To zvýšilo počet dobrodinců a v dalším roce byla stavba opravena a dokončena. V roce 1856 byl zbourán starý Pinardiho dům a postaven nový. Don Bosko utvořil také skupinu nadaných chlapců, kteří dobře studovali, a posílal je do škol. Z některých se později stali kněží. Jelikož chlapci v Turíně pracovali mnohdy za velmi nevyhovujících podmínek, rozhodl se Don Bosko zřídit v ústavu nejprve obuvnickou, později i truhlářskou, knihařskou a zámečnickou dílnu a postupem času také tiskárnu. Ústav tak začal být soběstačným. V roce 1856 si k sobě Bůh povolal matku Markétu.

Od roku 1857 začal Don Bosko sepisovat stanovy salesiánů. Své dílo v roce 1858 představil papeži v Římě a o rok později vznikla úředně salesiánská kongregace. Od roku 1863 se dílo začalo rozšiřovat i mimo Turín a vznikla oratoř v Mirabello Monferrato, kde byl ředitelem jmenován Don Rua. V roce 1868 byl posvěcen kostel zasvěcený Panně Marii Pomocnici. Rok poté byla Zbožná salesiánská společnost schválena svatým stolcem. Stanovy byly schváleny až v roce 1874. V roce 1872 byla založena také Kongregace Dcer Marie Pomocnice. Od roku 1875 byly zahájeny salesiánské misie,

¹² Srov. DOKOUPIL, Antonín. *Světec Don Bosko*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. s. 72 - 97.

v rámci nichž, odešlo prvních deset misionářů do Jižní Ameriky. V roce 1880 svěřil papež Lev XII. Donu Boskovi stavbu kostela Božského srdce v Římě. Kvůli tomu se Don Bosko vydal na cesty do Francie a Španělska, aby sbíral dary na stavbu. 31. ledna 1888 Don Bosko zemřel.¹³

¹³ Srov. BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Praha: Portál, 2007. s. 217 – 226.

2 Pedagogické zásady Jana Boska

Jan Bosko věděl, že vzdělání chlapců je nezbytné pro jejich správnou a dostatečnou výchovu i pro získání vhodné práce, která je zabezpečí do budoucna. Byl si vědom toho, že vzdělání, výchova a práce patří mezi základní potřeby člověka – v současné době se jim říká potřeby sociální. Kromě toho mladí lidé potřebují místo, ve kterém se cítí v bezpečí a pociťují, že jsou milováni. Zkrátka prostředí, ve kterém jsou rozvíjeny jejich schopnosti a síly. Těmto potřebám se říká potřeby psychologické. A konečně také mladí touží po setkávání s Bohem, poznávání jeho lásky a zakoušení, že jsou Božími dětmi, a že jejich život má smysl. Toto jsou potřeby křesťanské.¹⁴

2.1 Preventivní systém

V úvodu kapitoly je nutné vysvětlit pojem preventivní systém. Jedná se o systém, který je založený na důvěře a motivaci. Vyhýbá se trestům a snaží se vychovávaného motivovat a předcházet tak nežádoucím jevům ve společnosti.¹⁵

Preventivní systém byl utvářen především praxí. Zde je uvedeno několik základních zásad, ze kterých vychází. První ideou je rozhodnutí konat dobro v tom nejširším možném slova smyslu. Jako vzor pro salesiány vybral Don Bosko sv. Františka Saleského a z jeho příkladu také vychází jeho další myšlenka, a to hluboká víra v dobrotu a milosrdné Boží otcovství. Další nosnou zásadou je přesvědčení, že každý mladý člověk je velikou a křehkou bytostí, která má důstojnost, a je Božím dítětem. Dále pak se jedná o názor, že k mladému člověku je třeba přistupovat s rozumem a laskavostí vyplývající z křesťanského života. Nelze opomenout také to, že vychovatel by měl být přátelský a aktivní a měl by umět mladé lidi podporovat a pomáhat jim růst k dobru. Posledním prvkem a zároveň cílem je výchova dobrých křesťanů a poctivých občanů.

Preventivní systém se ovšem opírá především o tři základní pilíře, jimiž jsou rozum, laskavost a náboženství.¹⁶

¹⁴ Srov. BOSCO, Teresio a NANNI, Carlo. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 44 - 46.

¹⁵ Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 20.

¹⁶ Srov. BOSCO, Teresio a NANNI, Carlo. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 133 - 138.

2.1.1 Prostředky preventivního systému

Celý tento systém má dovést mladého člověka ke křesťanské zbožnosti, k bázni před Bohem a modlitbě. Stejně tak jako potřebu modlitby vnímal Don Bosko důležitost plnění povinností – ať už závazků studijních či pracovních. Významné místo v jeho výchově zaujímá také láska k bližnímu, která se projevuje např. v pomoci starších mladším apod. Don Bosko poukazoval i na to, že by se měl člověk naučit snášet v životě chvíle, které jsou pro něj těžké, a nikdy nezapomněl zdůrazňovat důležitost mravní čistoty.¹⁷

2.1.2 Nosné pilíře preventivního systému

Nosnými pilíři preventivního systému jsou rozum, náboženství a laskavost.

Rozum, nebo lépe řečeno rozumnost, se snaží o vyjádření skutečnosti, že výchova je systematicky promyšlený proces. Vychází ze dvou základních domněnek. První z nich je, že každý mladý člověk touží po dobru. Úkolem vychovatele je tedy zjistit, jaké má mladý člověk pozitivní vlohy a pomáhat mu v jejich rozvoji. Dalším předpokladem je existence určitých zásad, kterým mladý člověk rozumí a přijímá je. Jasně daná a vhodně nastavená pravidla dávají mladému člověku jistotu a také prostor, ve kterém se mohou svobodně pohybovat. Výchova založená na rozumu odmítá princip, že vychovatel má vždy pravdu a je založena na vzájemném dialogu.¹⁸ S tímto principem je spojena také schopnost vychovatele přizpůsobovat se a zvládat reagovat na různé situace, umět respektovat zvolenou a jedinečnou cestu vychovávaného a zároveň mu nabídnout to, co potřebuje ke svému osobnímu růstu.¹⁹ Rozum člověku pomáhá kriticky hodnotit a ukazovat opravdové hodnoty věcí.²⁰

Druhým pilířem je náboženství, je možno použít i pojem víra. V tomto pilíři je snaha o vyjádření důležitosti osobního rozhodnutí a vztahu k Bohu. Protože víra člověka

¹⁷ Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 22 – 23.

¹⁸ Srov. *Pedagogika Dona Boska / Salesiánské kluby mládeže* [online]. 2015 [cit. 06-10-2015]. Dostupné z: <http://www.skm.cz/pedagogika-db/>

¹⁹ Srov. OPATRŇÁ, Kateřina. *Sociálně pedagogická práce v salesiánských střediscích mládeže*. Olomouc, 2011. s. 41.

²⁰ Srov. 24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. Praha: Portál, 1997. s. 74.

je velmi křehkou skutečností, neměl by k ní být nikdo nucen a všechna rozhodnutí týkající se náboženského života musí udělat mladý člověk zcela sám, podle své vlastní vůle.

Posledním pilířem je laskavost. Tento pojem je mnohdy chápán jinak, než mu rozuměl Don Bosko. Být laskavý znamená v pojetí preventivního systému chtít lásku pro druhé lidi, vycházet druhým vstříc a ukazovat svým postojem, že nám na druhém člověku záleží.²¹ Častěji než pojmenování laskavost užíval Don Bosko termínů jako je láska, trpělivost a dobrota. Těmito pojmy se snažil o vystihnutí charakteristiky spojující oratoře a ústavy jím zakládané. Měla to být snaha o vytvoření rodinné atmosféry ve společenství.²²

2.2 Salesiánská výchova

Jak už bylo zmíněno dříve, Don Bosko si kladl jako základní cíl výchovy výchovu dobrých křesťanů a poctivých občanů. V současné době je formulován shodný cíl odlišnými slovy. Hovoří se o celostním rozvoji mladého člověka - biologickém, psychologickém, sociologickém a spirituálním rozměru osobnosti.²³

2.2.1 Vychovatel a jeho role

Vychovatelům vždy doporučoval princip asistence, tzn. být s mladými a pro mladé. Touto „asistencí“ si vychovatel vytvoří s mladými vztah a už tím, že je ve skupině přítomen, se alespoň částečně zamezí nevhodnému chování. Důležitým prvkem, který by nikdy neměl chybět, je radost. Don Bosko považoval radost za základní životní potřebu mladého člověka a za výsledek křesťansky orientovaného života.²⁴ Vychovatel by nikdy neměl soupeřit s ostatními vychovateli o přízeň mladých lidí, ale naopak by měl s mladými budovat osobní vztah založený na důvěře, laskavosti a upřímnosti, pomocí kterého vede vychovávaného k osobnímu růstu, hodnotám a ukazuje

²¹ Srov. *Pedagogika Dona Boska / Salesiánské kluby mládeže* [online]. 2015 [cit. 06-10-2015]. Dostupné z: <http://www.skm.cz/pedagogika-db/>

²² Srov. OPATRŇÁ, Kateřina. *Sociálně pedagogická práce v salesiánských střediscích mládeže*. Olomouc, 2011. s. 43.

²³ Srov. SKLENÁŘ, Marek. *Salesiánská výchova do kapsy* [online]. Praha: SADBA, 2012. s. 16. [cit. 25-01-2016]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/res/archive/1389/151350.pdf?seek=1372420801>

²⁴ Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 24 – 26.

mu cestu ke Kristu.²⁵ Mezi nejdůležitější kompetence vychovatele patří trpělivost, laskavost a vyrovnanost i v situacích, kdy jedná se zlobícím dítětem. Když dítě napomíná, měl by to dělat pouze mezi čtyřma očima a ne před ostatními kamarády a vrstevníky. Pokud se ale jedná o závažnější čin, je třeba veřejné nápravy.²⁶

2.2.2 Animace

Slovo animace je odvozené od latinského slova anima - což znamená duše. Pojem animovat můžeme tedy vysvětlit jako oduševňování, tedy dávat duši. Nebo lze tento výraz překládat jako probouzení nadšení, oživení nebo také naplnění životem či duchem. Animace vnáší do výchovného prostředí život, vede mladé lidi k osobnímu růstu a pomáhá jim v zapojení se do společenství.

Autor Mario Pollo vytvořil vlastní koncept tzv. kulturní animace. Tato animace stojí na čtyřech základních pilířích. Prvním z nich je zdravý postoj vychovatele k životnímu stylu mladých lidí, dalším je utváření výchovného vztahu mezi skupinou a vychovatelem, dále je to rozvoj skupiny jako výchovného prostředí a posledním principem je empiricko – kritický model plánování. Když se na tyto principy zaměříme více, můžeme zde vidět jisté propojení s preventivním systémem Dona Boska a jeho konkretizaci.²⁷

2.2.3 Animátor

Animátor je člověk, který dělá svá rozhodnutí na základě víry, je pevný ve víře a víru žije. Není to tedy jen nějaký náboženský informátor předávající pojmy. Je to člověk, který má živý vztah s Ježíšem Kristem.²⁸

²⁵ Srov. *Preventivní systém* [online]. 2015 [cit. 07-10-2015]. Dostupné z: <http://www.shm.cz/preventivni-system>

²⁶ Srov. RIBOTTA, Michael. Tough love is not the Answer, Don Bosco's view of punishment. *Journal of Salesian Studies* [online]. 1995, s. 97 – 99. [cit. 01-03-2016]. Dostupné z: http://journal.salesianstudies.org/wp-content/uploads/2014/06/Ribotta-Tough_Love_is_Not_the_Answer-Don_Boscos_Views_on_Punishment-Journal_Salesian_Studies-Vol06_No1-Spring1995.pdf

²⁷ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. s. 83 -86.

²⁸ Srov. BOCCARDO, Renato. *Jak přivádět dnešního mladého člověka k setkání s Kristem*. Praha, 1998. s. 4.

Na otázku kdo je to animátor, odpovídá také Mons. Renato Boccardo:

- Podobá se Janu Křtiteli, ukazuje cestu, je jako starší bratr.
- Mladý člověk sloužící v době, kdy se formuje jeho povolání.
- Mladý člověk, jehož víra je upevňována starostí o druhé.²⁹

Animátor by měl být člověk, který má touhu po svém osobnostním růstu a poznání své osobnosti. Měl by to být člověk optimistický a schopný vzbudit optimismus i u mládeže. Měl by také být ochoten předávat a nabízet své zkušenosti a objevené hodnoty ostatním. Lze říci, že animátor není jen vychovatelem, ale snaží se „dát duši“, patří do společenství. V tomto společenství získává také vlastní formaci, roste ve víře, aby byl schopen víru předávat dál.³⁰

2.2.4 Výchové prostředí

Z oratoře založené sv. Janem Boskem se vytvořilo celistvé výchovné prostředí. Toto prostředí mělo čtyři charakteristiky. Je jimi škola, domov, farnost a hřiště. Oblast domov znamená, že každý se cítí přijímán, má spoluodpovědnost za vytváření prostředí a vztahů. Další oblastí je škola. Jedná se o prostor pro vzdělávání, rozvíjení zájmů, nácvik dovedností apod. Farnost má být místem, kde je každému dána možnost duchovního rozvoje. Posledním charakteristickým prostředím je hřiště. Hřiště je prostorem zábavy, her a rekreace. Tato čtyři prostředí neznamenaají instituce, ale jsou spíše obrazným přirovnáním toho, co by mělo být uplatňováno v každé činnosti, aby to sloužilo pro dobro mladého člověka.³¹

2.2.5 Salesiánské hnutí mládeže

Salesiánské hnutí mládeže (dále jen SHM) je spolek dětí a mládeže. Vznikl v roce 1991 a jeho působnost se vztahuje na území České republiky. Činnost SHM je uskutečňována v duchu salesiánské výchovy.

²⁹ Srov. Tamtéž. s. 3.

³⁰ Srov. Tamtéž. s. 4 - 7.

³¹ Srov. SKLENÁŘ, Marek. *Salesiánská výchova do kapsy* [online]. Praha: SADBA, 2012. s. 18 - 21. [cit. 25-01-2016]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/res/archive/1389/151350.pdf?seek=1372420801>

Cílem organizace je zajišťovat duchovní a organizační přípravu mladých lidí, kteří jsou zapojeni do výchovné práce mezi dětmi a mládeží v křesťanském duchu. Dalším cílem je podpora a podněcování dětí a mládeže v sociální, zdravotní, duchovní a kulturní úrovni v oblasti volného času. Cílem je také snaha o zaměření pozornosti mladých lidí na děti a mládež ohroženou sociálně patologickými jevy, rovněž tak i na jejich rodiče ohrožené sociálním vyloučením. Patří sem zcela jistě i podpora zdravých partnerských a manželských vztahů. SHM spolupracuje s dalšími organizacemi, které jsou podobně zaměřeny a vyměňují si s nimi své zkušenosti. Dále pak se snaží o podílení se na státní politice zabývající se výchovou dětí a mládeže a podporou rodin.

Základním článkem Salesiánského hnutí mládeže je Klub SHM.³² Kluby jsou rozmístěny po celé České republice a přímá práce s dětmi a mládeží zde probíhá na základě místních podmínek. Pořádají se tábory, jednorázové akce, programy pro rodiny, vzdělávání animátorů atd.³³

³² Srov. *Stanovy Salesiánského hnutí mládeže* [online]. Praha, 2009. [cit. 01-03-2016]. Dostupné z: <http://www.shm.cz//stanovy/>

³³ Srov. *Kluby SHM* [online]. 2016.[cit. 01-03-2016]. Dostupné z: <http://www.shm.cz//kluby-shm/>

3 Postoje a hodnoty

Pro mladého člověka je volba hodnot nesmírně důležitá. Hodnoty jsou podstatné jak pro osobní život každého jedince, tak pro život celé společnosti. Každý člověk by si měl uvědomit, že není možné, aby vznikal rozpor mezi hodnotami osobními a sociálními. To například znamená, že není možné, abychom byli nároční na druhé lidi a sami k sobě velmi shovívaví. Každý z nás je zodpovědný za to, na jakých hodnotách bude společnost stavět.³⁴

3.1 Vymezení pojmů

V této části práce lze nalézt definice a vysvětlení pojmů týkajících se postojů, hodnot a jejich konceptů.

3.1.1 Postoje

Postoje jsou součástí osobnosti každého člověka. Člověk získává postoje jako vědomosti a dovednosti v průběhu celého života. Jsou získávány především vzděláváním a sociálními vlivy, jako jsou např. sociální kontakty či veřejné mínění. Je možno říci, že postoje jsou poměrně trvalé a jsou tvořeny třemi složkami – složkou poznávací, citovou a konativní.³⁵ Lze je definovat jako určité stanovisko, které člověk zaujímá vůči sobě samému a okolním jevům. Vznikají na základě výchovného ovlivňování. Každý jedinec zastává velké množství postojů. Mohou být utvářeny téměř ke všemu. Jedinou podmínkou je, že musí být součástí vnitřního světa daného člověka. Lze říci, že postoj je mezičlánkem spojujícím vědomí s činy.³⁶ D. Krech uvádí, že se postoje mohou vytvářet třemi různými způsoby: prvním způsobem je uspokojování potřeb člověka, dále pak je to tvorba postojů na základě informací a třetí způsob je formování postojů prostřednictvím činností ve skupinách.

Již vytvořené postoje se samozřejmě mohou měnit. Jakákoliv změna je důležitá pro formování osobnosti. Postoje se mohou měnit na základě deskriptivních nebo odvozených přesvědčení. Deskriptivní přesvědčení jsou taková, která vznikají na základě

³⁴ Srov. JAN PAVEL II. *Jan Pavel II. hovoří o mládeži: základní dokumenty k pochopení pohledu Jana Pavla II. na mladého člověka*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2001. s. 5.

³⁵ Srov. HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. s. 431.

³⁶ Srov. HORÁK, Josef. *Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže*. Liberec: Technická univerzita, 1997. s. 58 - 60.

principu, že oblíbený předmět má pozitivní vlastnosti a naopak. Tyto postoje jsou díky přímé zkušenosti více zakořeněné a jejich změna je těžší. U odvozených přesvědčení vychází člověk z jakési představy o daném jevu (objektu) a předpokládá, že jím připisované vlastnosti objekt má.³⁷

3.1.2 Hodnoty

Hodnoty jsou definovány mnohými autory různými způsoby. Zde je uvedeno jen několik možných definic pro lepší představu, co pojem hodnota znamená.

Hodnotu můžeme definovat jako subjektivní cenu, kterou daná osoba přisuzuje určitému objektu, situaci, události či činnosti v souvislosti s uspokojením svých zájmů a potřeb.³⁸ Milton Rokeach definuje hodnoty jako stabilní přesvědčení, že námi zvolené chování je přijatelnější než chování opačné.³⁹ Hodnoty můžeme mnohými způsoby dělit. Hierarchie hodnot nebo také hodnotová orientace je uspořádaný systém všech hodnot, ve kterém se odráží priority a význam hodnot pro daného člověka. Ukazuje nejobecnější postoje a morálku člověka.⁴⁰

Hodnotová orientace člověka se vyvíjí. Na základě výchovného procesu, kterým člověk prochází, se jeho hodnoty rozvíjejí, jsou obohacovány, posunují se na úroveň, a tím může docházet k růstu a zrání osobnosti.⁴¹ Preference osobních hodnot se u jednotlivých lidí může lišit. Dá se říci, že existují hodnoty, které jsou charakteristické pro určitou sociální skupinu, např. pro rodinu, dětské kolektivy ve škole, různé profese, etnické skupiny či národy.⁴² Není možné, abychom měli všichni stejné hodnoty. Nelze také považovat jednu hodnotu za lepší než hodnotu druhou. V krajních situacích ovšem existují hodnoty, které upřednostní většina lidí. Upřednostňovány bývají hodnoty mravní a hodnoty zdraví a ochrany života před hodnotami materiálními.⁴³

³⁷ Srov. Tamtéž. s. 65 -73.

³⁸ Srov. HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. s. 183.

³⁹ Srov. ČAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. s. 286

⁴⁰ Srov. HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. s. 183.

⁴¹ Srov. KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk, hodnoty, výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: ManaCon, 1996. s. 46.

⁴² Srov. Tamtéž. s. 45 – 46.

⁴³ Srov. Tamtéž. s. 75.

3.1.3 Koncepty hodnot

Hodnoty mohou být vnímány různě a existuje tedy celá řada východisek pro možnost jejich výzkumu. Jedním z možných způsobů dělení je dělení na hodnoty přímé a nepřímé. Hodnoty přímé jsou hodnoty, které bezprostředně uspokojují naše potřeby či zájmy. Hodnoty nepřímé jsou pak hodnoty, pomocí nichž se nám daří dosahovat hodnot přímých. Jako příklad lze uvést peníze, pomocí kterých si je možno obstarat např. potravu apod.⁴⁴

Jednou z osobností zabývajících se hodnotami je Max Scheler. Podle něj není člověk tvůrcem hodnot, člověk je pouze subjektivně prožívá, ony však existují objektivně. Tímto M. Scheler poukazuje na fakt, že jednu hodnotu může každý člověk prožívat odlišně a odlišně ji i chápat.

Eduard Spranger se pokoušel o konstrukci hodnotových typů lidí a jejich podob ve společnosti. Podle něj není možné vysvětlovat lidské skutky pouze podle naplňování lidských potřeb, ale také potřebou lidí naplňovat vyšší cíle a hodnoty. Spranger uvádí, že každý člověk se přiklání k jedné ze šesti hodnot. Podle toho, ke které hodnotě se lidé přiklání, je dělí lidi na typy osobností: teoretický, estetický, ekonomický, sociální, mocenský a náboženský. Teoretický člověk hledá pravdu, touží porozumět, co, jak a proč se děje. Estetický člověk hledá krásu. Ekonomický člověk potřebuje najít užitek, ale také zisk. Bývá to člověk egocentrický. Člověk sociální se snaží o nalezení lásky k lidstvu. Dalším typem osobnosti je typ mocenský. Pro člověka tohoto typu osobnosti je hlavní hodnotou moc. Nemusí se jednat o moc administrativní, ale o moc ve smyslu podřízení se vyššímu pravidlu. Posledním typem je podle Sprangera náboženský typ osobnosti. Člověk náboženský se zabývá hlubokými otázkami a snaží se nalézt smysl bytí člověka.

W. Stern dělí hodnotovou orientaci na tři směry. Prvním je autotelický typ, který hledá a nachází smysl sám v sobě. Další typ je heterotelický, který směřuje k druhým lidem, a poslední je typ hypertelický, který se zaměřuje na ideály a směřuje k nadosobním cílům.⁴⁵

⁴⁴ Srov. HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. s. 183.

⁴⁵ Srov. PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. s. 24 – 29.

3.2 Aspekty ovlivňující postoje a hodnotovou orientaci jedince

Od dříve narozených osob můžeme často slyšet, že dnešní mládež je úplně jiná, než byli oni. Nemá o nic zájem a neváží si ničeho. To ovšem není pravda. Mladí lidé jsou ve svém nitru stále stejní, jako byli mladí lidé před nimi. Hledají krásu, štěstí, lásku a také Boha. Toto hledání není vždy přímé a vědomé, ale touha po základních hodnotách v člověku stále zůstává.⁴⁶ V hloubi duše touží mladí lidé také po hodnotách jako je zdraví, láska, přátelství, rodina a děti. Toto jsou hodnoty vytoužené, ovšem mnohdy hraje roli neschopnost těchto hodnot dosáhnout, a to mladé lidi může přivádět do deprese.

Mladý člověk je v mnohých otázkách a problémech odkázán pouze na sebe sama a záleží pouze na něm, jak se s danou skutečností vypořádá a k jakému postoji se přikloní. Tento jev může být následkem postmoderní proměny společnosti, kterou bychom mohli popsat jako společnost, která neuznává jednotnou životní moudrost, nýbrž respektuje a chrání mnohost.⁴⁷

3.2.1 Rodinné prostředí a vliv dospělých

Rodinu je možno definovat jako společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.⁴⁸ Murdock definoval rodinu jako skupinu, která je charakterizována společným bydlením, spoluprací dospělých osob obou pohlaví a dětí, které jsou jejich potomky, nebo je dospělé osoby adoptovaly.⁴⁹

Lze říci, že děti jsou obrazy svých rodičů. Přestože se snaží o určitou autonomii, jsou stejně neustále formovány světem dospělých lidí, od nichž přejímají vnímání dobra a zla. Mladí lidé jsou velmi křehcí a často velmi málo odolní vůči špatným vlivům, proto je pro ně opora dospělých značně důležitá – a to více, než si jsou sami schopni uvědomit.⁵⁰

Rodina je primární sociální skupinou, která je primárním prostředím výchovy, volnočasového života a podílí se výrazně na formování osobnosti. V rodině

⁴⁶ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*. Praha: nakladatelství Paulínky, 2004. s. 68 – 70.

⁴⁷ Srov. Tamtéž. s. 78 – 79.

⁴⁸ Srov. HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. s. 504.

⁴⁹ Srov. BOUDON, Raymond a kol. *Sociologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. s. 169.

⁵⁰ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*. Praha: nakladatelství Paulínky, 2004. s. 71 – 72.

se začíná se vzděláváním, jsou zde rozvíjeny mezilidské vztahy a v rodině jsou také položeny základy pro hodnotovou orientaci daného jedince.

3.2.2 Vliv vrstevníků

Pro mládež je typické utváření silných vrstevnických vztahů. Vznikají tak různé vrstevnické skupiny. Ty se vyznačují navzájem se integrujícími jedinci, kteří se velmi dobře znají a sdílejí podobné názory. Dospívající se obvykle cítí dobře, když mají pocit, že jsou ve skupině oceňováni. Dostává se jim tak pocitu významnosti. Vrstevnická skupina působí na utváření hodnotového systému. Sounáležitost pak jedinci dává možnost konfrontace svých hodnot, postojů, názorů a vztahů.⁵¹

3.2.3 Ovlivnění školou a učiteli

Škola jakožto vzdělávací a výchovná instituce vytváří předpoklady pro vstup mladých lidí do občanského, profesního a volnočasového života.⁵² Na rozvoj osobností dětí a mladých lidí má bezpochyby vliv celkové klima školy.⁵³

3.2.4 Trávení volného času

To, co ovlivňuje život každého člověka, je trávení a prožívání volného času. Volný čas je doba, ve které člověk nedělá činnosti, které vyplývají z jeho povolání, sociálních rolí apod. Někdy je volný čas vymezen také jako čas, který zůstane po splnění všech povinností. Mezi hlavní funkce volného času můžeme zařadit odpočinek, zábavu a rozvoj osobnosti.⁵⁴

Velmi pozitivní je, když se děti a mladí lidé zabývají ve svém volném čase určitou zájmovou činností. Jedná se o vhodnou náplň volného času rozvíjející kladné dovednosti člověka a odvádějící jej od nudy a nicnedělání. Dobré také je, když jsou dospívající vedeni ke styku s přírodou, dokáží se ztišit a uvědomit si nepatrnost lidské bytosti.⁵⁵

⁵¹ Srov. SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 24 -25.

⁵² Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. s. 66

⁵³ Srov. Tamtéž. s. 74.

⁵⁴ Srov. Tamtéž. s. 13.

⁵⁵ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*. Praha: nakladatelství Paulínky, 2004. s. 73.

3.2.5 Vliv masmédií a internetu

Na utváření postojů a hodnot jedince mají bezpochyby vliv také masmédiá (hromadné sdělovací prostředky). Televize může mít pozitivní význam pro vzdělávání, ovšem její negativní vliv na mladého člověka je velmi často zřetelnější a silnější. Časté sledování televize podsouvá dětem a mladým lidem určité vzorce chování, otupuje jejich svědomí, a potlačuje jejich smysl pro kreativitu. Některé filmy s násilnými či erotickými prvky mohou mít vliv na předčasné zahájení sexuálního života a větší agresi.⁵⁶

⁵⁶ Srov. Tamtéž. s. 73 - 74.

4 Praktická část

4.1 Metoda a typ výzkumu

Jedná se o kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum je spojován s několika přístupy; jedním z nich je případová studie, se kterou se pracuje i v tomto výzkumu. Mezi další přístupy řadíme etnografický přístup, zakotvenou teorii nebo fenomenologický výzkum.

Případová studie zkoumá do hloubky jeden nebo několik málo případů. Výzkumník se snaží od jedinců získat velké množství dat. Snahou je co nejlepší zachycení vztahů v případě a jejich popis v celistvosti. Případovou studii můžeme přirovnat k mikroskopu, její hodnota záleží na zaostřenosti a hloubce zkoumání daných jevů.

Dle typu můžeme případové studie dělit např. takto: osobní případová studie, studie komunity, studie sociálních skupin, studie organizací a institucí a zkoumání programů, událostí, rolí a vztahů. Také Stake se zabývá dělením případových studií a dělí je na tři typy. Jedná se o případovou studii intrinsitní, instrumentální a kolektivní.

Důvody uznání případových studií bývají tři. Prvním důvodem je, že skrze ni můžeme poznat zatím neznámé situace a naučit se z nich něčemu novému. Dále nám může pomoci pochopit aspekty problematických oblastí výzkumu. A v neposlední řadě je důvodem fakt, že může sloužit jako doplnění k dalším typům výzkumů. Případová studie má tyto fáze: určení výzkumné otázky, výběr případu, určení metod sběru a analýzy dat, příprava sběru dat, sběr dat, analýza a interpretace dat, příprava zprávy.

Případová studie by díky množství dat měla být pružná. Důležitou roli zde vždy hrají dovednosti výzkumníka a jeho snaha o vytvoření přínosné interpretace. Závěrečná zpráva má být pro čtenáře obohacením a v jistém ohledu i překvapením. Její zpracování by mělo čtenáře zaujmout.⁵⁷

⁵⁷ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2012. s. 101 - 113.

4.2 Sběr dat, použitá metodologie a cíl výzkumu

Tato případová studie se zabývá působením salesiánské výchovy na utváření postojů a hodnotové orientace současné mládeže. Práce se zaměřuje na animátory – členy Klubu Salesiánského hnutí mládeže v Prostějově, kteří jako dobrovolníci pomáhají při přípravě letních táborů a pobytových akcí a sami se během roku také účastní formačních setkání. Těchto formačních setkání mají během roku pět a jsou zde probírána různá duchovní témata, témata zabývající se osobností člověka apod. Setkání mají sloužit k lepšímu duchovnímu i osobnostnímu růstu. Z této skupiny mladých lidí bylo vybráno pět osob, které byly formou polostrukturovaného rozhovoru dotazovány. Dotazovaní jsou ve věku 16, 20, 21, 24 a 25 let. Účastníci výzkumu byli vybráni zcela záměrně na základě svého věku. Osoby do 21 let se nachází stále ještě v období adolescence, které je odborníky datováno od 15 let do 20 let - 22 let⁵⁸ a je proto intenzivněji formována jejich osobnost. Další dva dotazované můžeme stále ještě v jistém ohledu řadit mezi skupinu mládeže,⁵⁹ ale díky svému vyššímu věku, mohou období svého dospívání již lépe posoudit a ohlédnout se zpět.

Výzkumným tématem v práci je vliv salesiánského prostředí na současnou mládež. Hlavní otázkou a cílem výzkumu je zjistit, jakým způsobem jsou ovlivňovány hodnoty a postoje mladého člověka při pravidelném kontaktu se salesiánskou spiritualitou na příkladu výchovného prostředí Klubu SHM Prostějov. Mezi dílčí cíle pak patří stručná charakteristika Klubu SHM v Prostějově a charakteristika jeho členů – účastníků výzkumu. Dále pak seznámení se s výchovným prostředím, ve kterém členové Klubu pracují s dětmi a mládeží. Dalším dílčím cílem je analýza možných činitelů, které mohou mít vliv na utváření hodnot mladých lidí – především pak vlivu vrstevnické skupiny a osobních vzorů mladých lidí. Neméně důležitým dílčím cílem je zjištění motivace mladých lidí pro službu animátora a také jejich dojmů z vlastní práce a především, zda animátoři cítí, že jejich práce má smysl a přináší plody – protože jen tak mohou naplňovat to, po čem toužil svatý Jan Bosko.

⁵⁸ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 20.

⁵⁹ Průcha, Walterová a Mareš definují mládež jako skupinu osob ve věku 15 – 25 let. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 156)

4.3 Vlastní šetření a interpretace výsledků

Výzkumu se zúčastnilo pět osob. V rámci zachování soukromí respondentů jsou zde použity pouze iniciály jejich jmen a nejsou uváděny žádné další osobní údaje, pouze jejich věk. S touto formou následné interpretace rozhovorů byli účastníci výzkumu předem srozuměni a souhlasili s ní. Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon a přepsány do písemné podoby. Následně byly rozhovory rozkódovány a převedeny do této zprávy.

Kvůli jistým podobnostem ve výpovědích respondentů jsou výpovědi hodnoceny jako celek a pro lepší porozumění jsou uváděny části přepsaných výpovědí některých účastníků výzkumu. Výpovědi jsou vždy psány kurzívou a jsou u nich uvedeny iniciály jména, aby bylo zřejmé, komu tato výpověď patří.

4.3.1 Charakteristika Klubu Salesiánského hnutí mládeže Prostějov

Klub SHM Prostějov je nestátní nezisková organizace připravující mladé lidi na výchovnou činnost mezi dětmi a mladými lidmi, která je řízena v duchu preventivního systému sv. Jana Boska. Založena byla v prosinci roku 2001.

Akce pro děti a mládež Klub SHM Prostějov připravuje během celého roku. Během roku jsou také realizována formační setkání pro dobrovolníky - animátory. Tato setkání slouží k formování týmu, zlepšování umění spolupráce a snaží se animátory připravit na převzetí odpovědnosti za vedení akcí (táborů), převzetí role zdravotníka či za přípravu těchto akcí. Hlavním cílem je příprava mladých lidí na smysluplnou cestu životem.⁶⁰

4.3.2 Charakteristika účastníků výzkumu

Nejmladším účastníkem výzkumu je A. Ž., které je 16 let. Studuje na gymnáziu v Prostějově. Jako pomocná animátorka jezdí na tábory už 2 roky. Předtím navštěvovala akce pořádané salesiány a Klubem SHM v Prostějově cca 5 let. Mezi její koníčky patří rekreační sporty, jako je běh a plavání. Také ráda čte a velkou část svého volného času tráví přípravou a účastí na akcích Klubu SHM Prostějov.

M. N. má 20 let a je studentskou právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Jako animátorka jezdí na akce již 7 let. Nejprve jezdila jako pomocná animátorka

⁶⁰ ČEŠKOVÁ, Lenka. *Výroční zpráva 2013*. Klub SHM Prostějov, 2014. s. 3

a poslední 2 roky vykonává na některých pobytových akcích funkci hlavní vedoucí. Mezi její záliby patří tanec, četba a filmy. Spoustu svého volného času tráví na táborech a podobných akcích.

Z. N. je 21 let a nyní je studentkou Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Jako dobrovolník – animátor pracuje již 6 let. Také ona působila 3 roky jako pomocná vedoucí a poslední 3 roky na sebe bere odpovědnost hlavního vedoucího. Svůj volný čas tráví často s rodinou a přáteli a ráda také jezdí na akce s dětmi a mladými lidmi.

Čtvrtým účastníkem výzkumu je J. G., je mu 24 let a nyní prvním rokem pracuje jako učitel na druhém stupni základní školy. Jako animátor jezdí na akce 10 let. I on jezdí od svých 18 let jako hlavní vedoucí na některé akce. Ve svém volném čase hraje rád na kytaru, zpívá a chodí do přírody.

Posledním účastníkem výzkumu je V. P., má 25 let a nyní pracuje také prvním rokem jako učitel na prvním stupni základní školy. Dobrovolníka – animátora dělá již 10 let. V 18 letech absolvoval kurz přípravy hlavních vedoucích dětských táborů.

4.3.3 Letní tábory a seznámení se salesiánským prostředím

Dotazovaní uvedli, že jejich první setkání se salesiánským prostředím bylo právě na akcích pořádaných salesiány. Velmi důležitou roli zde hrál kněz, salesián působící jako spirituál na gymnáziu, které čtyři dotazovaní navštěvovali. I v pátém případě se jednalo o stejného kněze, který v dřívější době působil také ve farnosti respondentky. Významným aspektem ovlivňujícím touhu patřit do společenství bylo také prožívání víry a přátelské vztahy mezi členy společenství. Díky zajímavému a podnětnému prostředí se těchto akcí dotazovaní zúčastňovali rádi a stále častěji. O pár let později se také chtěli stát animátory. Všichni z nich nyní pracují jako dobrovolníci – animátoři v Klubu salesiánského hnutí mládeže Prostějov. Čtyři z nich zastávají také roli hlavního vedoucího na různých akcích.

A. Ž., 16 let.

„Nejvíc mě oslovilo za prvé, že jsem tam měla kamarády a taky jak se prožívala víra ve společenství, protože mi to přišlo dobré. Já jsem z křesťanské rodiny a vždycky mě to v kostele nudilo, tam každou neděli chodit a tady jsem to prožívala v tom společenství a přišlo mi to super.“

J. G., 24 let.

„Oslovilo mě především to společenství lidí, to jací byli, to jaké měli mezi sebou vztahy, a to že ten salesiánský život, nebo tedy tu salesiánskou spiritualitu, měli jako svůj životní styl. To mě oslovilo.“

Z. N., 21 let.

„Oslovilo mě, že se o nás starali starší animátoři a zároveň byli taková autorita a už tehdy jsem k nim cítila takovou velkou důvěru a taky se mi líbila taková přátelská atmosféra, která tam byla. Byly tam děcka z věřících rodin a prostě děcka, se kterými sem si rozuměla.“

4.3.4 Důležitost vzoru v období dospívání

Pro dospívajícího je důležité, aby se mohl sám zodpovědně rozhodovat, aby si mohl vyzkoušet alternativy svého jednání. To všechno pak vede k budování a vytváření vlastní identity. Důležitou roli zde hraje blízká osoba, která stojí dospívajícímu po boku, ale zároveň ho nechá jednat podle vlastní vůle. Dospívající raději než s rodiči či sourozenci řeší své problémy spíše s jinými mladými dospělými, ke kterým mají důvěru, a kteří své problémy s dospíváním již zdárně překonali.⁶¹

Všichni dotazovaní odpověděli, že jim byli vzorem animátoři na akcích. Jednalo se tedy o mladé lidi, kteří byli jen o pár let starší než oni sami. Pro některé byl také vzorem salesiánský kněz, který s nimi na akce jezdil. Starší animátoři byli vzorem především díky svému vystupování, vztahu k mladším a přátelskostí. M. N., 20 let uvádí: *„Nejvíc si pamatuju na jeden zážitek, když jsem se dozvěděla od jedné animátorky, to sem byla malé dítě, že to dělá zadarmo a pro mě to bylo tak strašně zážitek, úplně jsem ji obdivovala a začala jsem obdivovat všechny ty animátory a vedoucí na tábore, protože to všechno dělali, že museli strašně dlouho plánovat všechny ty hry a různé věci a celý tábor a říkala sem si že to asi vyžaduje strašně moc práce a taky to, že nemůžou jet, kam by chtěli jet sami a dají přednost tomu táboru a strašně jsem se divila, tomu že to dělají zadarmo a to byl ten moment, když jsem začala obdivovat jejich práci. A řekla sem si, že bych chtěla být někdy jako oni.“*

⁶¹ Srov. SMAHEL, Rudolf. *Duševní vývoj a duchovní zrání dítěte v křesťanské rodině*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993. s. 85 – 90.

Z. N., 21 let vypověděla: „*Ano. Byli mi vzorem starší animátoři. Nemyslím si, že bych si to v té době uvědomovala, to spíš až teď s odstupem času si říkám, že byli takoví animátoři, kteří mi opravdu tím vzorem byli nebo teďka zpětně jsou.*“

4.3.5 Role vrstevnické skupiny

Vrstevnické skupiny vytvářejí obvykle mladí lidé, kteří jsou přibližně stejného věku a mají společné zájmy. Náležitost ke skupině nabízí mladým ochranu a zázemí. Jsou zde utvářeny sociální vztahy, které mohou napomáhat k osvojování pozitivních hodnot. Tak tomu ale nemusí být vždy, protože velice záleží na tom, o jakou skupinu se jedná. Členství v některých skupinách může mít za následek delikventní a antisociální chování.⁶²

Dotazovaní uvedli, že si na táborech (akcích) vytvořili svoji partu, skupinu, ve které se cítili dobře. V této skupině byly postupně utužovány vzájemné vztahy. Významnou roli hrála samozřejmě parta ve školní třídě. Čtyři respondenti uvedli, že ve třídě měli spolužáky, kteří s nimi taktéž jezdili na tyto akce. Mezi partami kamarádů se tudíž nemuseli rozhodovat. M. N. taktéž uvádí: „*Chtěla jsem s nimi trávit čas a chtěla jsem se dále rozvíjet osobnostně a chtěla jsem se dál podílet na tom díle a znamenalo to pro mě mnohem víc než třeba jít někam pít s kamarády.*“

4.3.6 Motivace stát se animátorem

Dotazovaní hovoří o tom, že největší motivací pro ně byl právě vzor, který měli ve starších animátorech. Chtěli být jako oni, starat se o děti, připravovat hry a modlitby. Velkou motivací bylo také to, že viděli přátelské společenství, do kterého chtěli také patřit. V. P., 25 let, uvádí: „*Myslím si, že mě k tomu motivoval vzor těch starších animátorů, také touha někomu něco předat, protože myslím si, že určitou dobu člověk tak jako konzumuje, ale pak přijde doba, kdy člověk taky rád něco dává než konzumuje, a to si myslím, že také přišlo k nám a jednoho dne jsme se chtěli stát také těmi animátory a rozhodli jsme se, že bysme taky rádi jezdili s těma animátorama, že bysme nechtěli být jenom jak ty děcka, který vlastně všechno tak v uvozovkách sní a vypijou, ale chtěli bysme také připravovat.*“

⁶²HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. s. 99.

4.3.7 Smysl a plody práce

Všichni respondenti uvedli, že v této dobrovolnické práci vidí velký smysl. Nejvíce jej vidí v tom, že mohou dětem a mladým lidem ukazovat život, jaký žijí křesťané. Dále pak dětem a mladým lidem pomáhají trávit smysluplně volný čas, a mohou jim nabídnout zážitky a partu kamarádů. J. G. odpověděl: *„Myslím si, že ty děcka lze nějakým způsobem směřovat a nějakým způsobem formovat, takže smysl vidím v tom, že opravdu díky té své práci dávám možnost tak nějak smysluplně růst, že ty děcka nepromarní svůj volný čas, ale že ho věnují něčemu, co má smysl.“*

Někteří dotazovaní taktéž uvádí, že vidí plody své práce. Mají možnost sledovat, že děti s nimi rády jezdí, a že tyto děti rostou duchovně a mají touhu stát se také animátory. Jedna respondentka uvádí, že vnímá, že i ona a současní animátoři jsou pro mladší vzory, jako to byli pro ně animátoři, když byli sami mladší. Z. N. uvádí: *„Hodně vidím výsledky své vlastní práce, protože vidím, že tem děckám dáváme, a že oni s námi chtějí jezdit, a že třeba na základě toho, jak ti starší animátoři byli pro nás vzory, tak že možná teď jsme my vzory pro ně. A že ty děcka se někam posunují, že rostou duchovně a jakoby psychicky, že dozrávají, a že se taky chtějí stát animátory.“*

4.3.8 Vliv formačních setkání na osobnost

Během roku se animátoři scházejí na pěti víkendových setkáních. Tato setkání, jak dotazovaní odpovídali, jsou víkendy, na kterých jsou probírána duchovní témata, účastníkům jsou předávány základy pedagogiky jako takové, ale i pedagogiky sv. Jana Boska, na odreagování jsou připraveny různé hry a především jsou to chvíle, které tráví ve společenství přátel. Cílem těchto setkání je duchovní a osobnostní růst každého účastníka. A. Ž. *„My vždycky máme takové krásné duchovní obnovy, kdy jsme vždycky třeba toho půl dne. Vždycky tam je kněz, nám něco povídá ráno je třeba mše, pak povídá a potom jsme sami v lese třeba 2 nebo 3 hodiny a to je hrozně krásné být v tom tichu, a to je to, co si myslím, že mi v životě nejvíc prohloubilo vztah k Bohu. A dále si myslím, že jsem tam poznala pravé přátelství, co to jako znamená a sem ráda.“*

4.3.9 Hodnoty a jejich předávání

Dotazovaní uvádějí jako své hodnoty nejčastěji víru v Boha, rodinu – rodinný život, přátelské vztahy, štěstí, lásku. Dále pak pomoc lidem, spolupráci, empatii a věrnost. Dále je uvedeno, jak výběr některých hodnot respondenti odůvodňují. Takto hovoří o víře

v Boha A. Ž.: „*Já si myslím, že nejdůležitější hodnota je pro mě jakoby Bůh. Ale to je takové celé propojené, já nevím, taková ta jednota mezi lidmi a tak, a že chci být na lidi hodná, nebo i že jim nechci ubližovat třeba a taky to souvisí, že chci dělat věci, jak nejlíp umím, abych se sama nesoudila a abych se jako měla ráda, sebe a taky lidi okolo a je to občas těžké a nezvládám to vždycky a tak, ale je to pro mě hrozně důležité, protože si myslím, že potom jsem jako šťastná. Takže jako Bůh se pro mě rovná láska, to se rovná štěstí a to je celý taková ta hlavní hodnota. Potom s tím samozřejmě souvisí třeba přátelství.*“ O víře také hovoří např. Z. N. jako o smyslu svého života.

Takto hovoří o spolupráci M. N. „*Potom tak třeba další hodnota, které si vážím tak je třeba spolupráce. Myslím si, že i v tom prostředí, ve kterém se pohybuju, tak je velmi důležitá a spolupráci taky považuju za opravdu důležitou pro můj život.*“ O spolupráci mluví také Z. N. „*A potom další hodnotou je spolupráce, myslím si, že je to dost důležitá věc, sám člověk dokáže vymyslet spoustu věcí, ale když je s druhýma tak dokáže daleko víc než sám.*“

Mezi hodnotami zde zmíněnými a mezi hodnotami, které zastával sv. Jan Bosko a učil jim chlapce v oratoři, můžeme vidět jistou podobnost. Již dříve bylo v textu uvedeno, že sv. Janu Boskovi předala matka Markéta hodnoty, jako jsou přísná a shovívavá láska, pracovitost, smysl pro zodpovědnost, lidskou důstojnost, smysl pro společenství, víra v Boha, pomoc bližním a život v rodinném společenství⁶³. Můžeme tedy říci, že podobné hodnoty jsou salesiány a salesiánskými skupinami předávány stále.

Dotazovaní se také zamýšleli nad tím, kdo jim tyto hodnoty předal. Na prvním místě uváděli nejčastěji rodinu. Rodina zde hrála ve většině případů prvotní úlohu. Díky rodině se ve čtyřech případech seznámili s vírou v Boha. Tato víra pro ně byla v pozdějším věku stereotypem. Osobní vztah k Bohu si našli až právě díky animátorským formačním setkáním a podobným akcím, kterých se účastnili. Taktéž spolupráce, empatie, přátelství a pomoc lidem jsou hodnoty, které byly převážně rozvinuty díky salesiánskému prostředí.

Z. N., 21 let „*Tak víru mně určitě předali rodiče, ale myslím si, že to nestačí, že když sem byla třeba v pubertě a kdybych nezačala jezdit se salesiány tak moje víra asi by tu byla pořád, ale asi by to byla jenom taková stereotypní záležitost, že jdu v nedělu do*

⁶³ Srov. BOSCO, Teresio a NANNI, Carlo. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 13 – 20.

kostela a to je všechno, ale tím že sem tu víru na akcích začala víc žít, tak tím i já víc z ní můžu jakoby těžit, že je taková živější. Potom láska, já myslím, že to tak pořád souvisí s tím křesťanstvím. A taky je to věc ktero má každý člověk, každý člověk touží po lásce. No myslím si, že za spoustou věcí stojí rodiče, ale rozvinulo to prostředí v kterym sem byla se salesiánama, že nebyť jich tak ty hodnoty by byly buď utlumené nebo by možná ani nebyly. Třeba ta spolupráce.

Takže v prvním řadě to byla rodina a rozvinulo se to v salesiánském prostředí.“

4.4 Závěr výzkumné části

Výzkum byl proveden s pěti mladými lidmi – animátory a členy Klubu Salesiánského hnutí mládeže v Prostějově, kteří se aktivně podílí na chodu této organizace. Všechna potřebná data byla získávána metodou polostrukturovaného rozhovoru. Tato data byla zaznamenávána na diktafon a posléze přepsána do písemné podoby. Přepisy byly postupně analyzovány a následně zpracovány do této zprávy. Rozhovory byly zaměřeny na témata, jako jsou Klub Salesiánského hnutí mládeže v Prostějově, tábory, hodnoty, vzory a předávání hodnot.

Výstupem výzkumu je několik zásadních poznatků, týkajících se vlivu salesiánské výchovy na hodnotovou orientaci mládeže na příkladu výchovného prostředí Klubu SHM Prostějov. Pro dotazované hrála od 11 let velkou roli vrstevnická skupina. Pocit sounáležitosti ke skupině byl pro ně velice důležitý. Do této skupiny – Klubu Salesiánského hnutí mládeže patřili také starší kamarádi – animátoři. Tito mladí lidé zde plnili a stále plní důležitou roli – jsou vzory pro mladší kamarády. Dle výpovědí účastníků můžeme říct, že jsou pozitivními vzory a opravdu plní jednu z funkcí animátora, kterou uvádí Mons. Renato Boccardo,⁶⁴ tedy to, že jsou jako Jan Křtitel, který ukazuje cestu, jsou staršími bratry.

Velice důležitým aspektem, je a bylo prožívání víry ve společenství, které se za svou víru nestydí a naopak ji hlásá. Respondenti uváděli, že zde měli a mají možnost zakusit víru, která je živá, která je naplňuje a díky účasti na táborech a dalších akcích pořádaných Klubem SHM Prostějov, jejich prožívání víry nezůstalo „na pasivním navštěvování nedělní mše svaté“. Jeden z účastníků odpověděl, že díky víře, kterou v tomto společenství viděl a pociťoval, sám víru přijal. Další čtyři účastníci výzkumu uvedli, že o předávání víry se snažili jejich rodiče již od malička, ovšem díky tomu, že měli možnost zažívat víru na akcích, stala se pro ně víra v Boha důležitou hodnotou, která byla integrována do jejich žebříčku hodnot.

Mezi další hodnoty, vlastnosti či dovednosti důležité pro život, které byly díky Klubu SHM Prostějov rozvinuty, nebo si respondenti uvědomili jejich důležitost, řadí oni

⁶⁴Srov. BOCCARDO, Renato. Jak přivádět dnešního mladého člověka k setkání s Kristem. Praha, 1998. s. 4.

sami tyto: přátelské vztahy, štěstí, láska, rodinný život. Dále pak pomoc lidem, spolupráce, empatie a věrnost.

Z výzkumu vyplývá, že Klub Salesiánského hnutí mládeže je prostředím, které má pozitivní vliv na formování osobnosti mladého člověka a napomáhá k integraci výše zmíněných hodnot do hodnotového žebříčku mládeže.

Závěr práce

Cílem této práce bylo pomocí výzkumu zjistit, zda má salesiánská výchova a aktivity, které jsou v jejím duchu pořádány, vliv na současnou mládež a jaký tento vliv je.

Teoretická část práce, která je zároveň východiskem pro praktickou část, pojednává o historickém kontextu, který měl vliv na vznik salesiánské pedagogiky a celé dílo sv. Jana Boska. Důvodem vzniku byla především existence bezprizorní mládeže, mládeže nezaměstnané a opuštěné a také fakt, že u mnoha chlapců se v důsledku jejich životní situace rozvíjela kriminalita. Další část práce pojednává o životě sv. Jana Boska. Dozvídáme se zde o opravdu nezvykle silné osobnosti, kterou Jan Bosko nepochybně byl. Byl také člověkem citlivým k problémům své doby, a proto budoval toto velké dílo.

Ačkoli sám nevytvořil velké ucelené výchovné dílo, svým příkladem a preventivním systémem se zapsal do dějin pedagogiky. Jeho pedagogickým zásadám se věnuje další kapitola této práce. Don Bosko z těchto zásad vycházel právě proto, aby ovlivnil mladé lidi, aby jim ukázal, jaké je být dobrým křesťanem a poctivým občanem a tím ovlivnil hodnoty chlapců, o které pečoval. Stejně jako se Don Bosko snažil vytvořit prostředí, které by bylo pro chlapce bezpečné, tak i v současné době se salesiáni a jejich spolupracovníci snaží vytvořit takovéto prostředí – charakteristikou tohoto prostředí, osob, které ho tvoří a metod, s kterými tito lidé pracují, se zabývá další kapitola teoretické části. Poslední kapitola teoretické části práce je věnována postojům, hodnotám a hodnotové orientaci mládeže a jednotlivým prostředím, ve kterých může být ovlivněna.

V praktické části práce pak byli dotazováni dobrovolníci – animátoři Klubu Salesiánského hnutí mládeže v Prostějově metodou polostrukturovaného rozhovoru na otázky týkající se toho, co je ovlivnilo v salesiánském prostředí, proč se sami pro tuto práci rozhodli, jak působí salesiánské prostředí na utváření jejich osobnosti a jak oni sami mohou pomoci formovat osobnost druhých. Z výzkumu vyplývá, že Klub Salesiánského hnutí mládeže Prostějov je prostředím, které má pozitivní vliv na formování osobnosti mladého člověka a napomáhá k integraci výše zmíněných hodnot do hodnotového žebříčku mládeže.

Použitá literatura

- BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Paulínky, 2004. 503 s. ISBN 80-86025-76-4.
- BOCCARDO, Renato. *Jak přivádět dnešního mladého člověka k setkání s Kristem: základy pastorace mládeže*. Praha: Sekce pro mládež ČBK; Asociace křesťanských sdružení mládeže, 1998. 32 s.
- BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8.
- BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. Praha: Portál, 1993. 438 s. ISBN 80-85282-60-7.
- BOSCO, Teresio a NANNI, Carlo. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 222 s. Dějiny křesťanských spiritualit. ISBN 80-7192-882-8.
- BOUDON, Raymond a kol. *Sociologický slovník*. 1. čes. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 253 s. ISBN 80-244-0735-3.
- CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. 376 s. Monografie. ISBN 978-80-244-2295-4.
- ČEŠKOVÁ, Lenka. *Výroční zpráva 2013*. Klub SHM Prostějov, 2014. 40 s.
- DOKOUPIL, Antonín. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. 389 s., obr. příl. ISBN 80-7266-015-2.
- DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 42 s. ISBN 978-80-244-3888-7.
- HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., Praha: Portál, 2010. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
- HORÁK, Josef. *Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 1997. 81 s. ISBN 80-7083-257-6.

JAN PAVEL II. *Jan Pavel II. hovoří o mládeži: základní dokumenty k pochopení pohledu Jana Pavla II. na mladého člověka*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2001. 25 s.

KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 117 s. ISBN 978-80-262-0126-7.

KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk - hodnoty - výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. 1. vyd. Prešov: vl. n., 1996. 231 s. ISBN 80-85668-34-3.

OPATRNÁ, Kateřina. *Sociálně pedagogická práce v salesiánských střediscích mládeže*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filosofická. Katedra pedagogiky.

PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009, 341 s. ISBN 978-80-200-1751-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

SMAHEL, Rudolf. *Duševní vývoj a duchovní zrání dítěte v křesťanské rodině*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7.

24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 127 s. ISBN 80-7178-193 - 2.

Internetové zdroje:

Kluby SHM. *Salesiánské hnutí mládeže*. [online]. 2016 [cit. 01-03-2016]. Dostupné z: <http://www.shm.cz//kluby-shm/>

Pedagogika Dona Boska / Salesiánské kluby mládeže [online]. 2015 [cit. 06-10-2015]. Dostupné z: <http://www.skm.cz/pedagogika-db/>

Preventivní systém [online]. 2015 [cit. 07-10-2015]. Dostupné z: <http://www.shm.cz/preventivni-system>

RIBOTTA, Michael. Tough love is not the Answer, Don Bosco's view of punishment. *Journal of Salesian Studies* [online]. 1995, roč. 4, č. 1, s. 97 – 99. [cit. 01-03-2016]. ISSN 2333-4061. Dostupné z: http://journal.salesianstudies.org/wp-content/uploads/2014/06/Ribotta-Tough_Love_is_Not_the_Answer-Don_Boscoss_Views_on_Punishment-Journal_Salesian_Studies-Vol06_No1-Spring1995.pdf

ŠEBELOVÁ, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 148 s. [cit. 08-08-2015]. ISBN 978-80-210-7074-5. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/xmlui/data/handle/11222.digilib/131727/monography.pdf>

SKLENÁŘ, Marek. *Salesiánská výchova do kapsy* [online]. Praha: SADBÁ, 2012. 51 s. [cit. 25-01-2016]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/res/archive/1389/151350.pdf?seek=1372420801>

Stanovy Salesiánského hnutí mládeže [online]. Praha. 2009. [cit. 01-03-2016]. Dostupné z: <http://www.shm.cz//stanovy/>